

Foto: Dušica Ivetić

Banjalučki umetnik Mladen Miljanović o zastarelim modelima delovanja kulturnih institucija

Kič je upozorenje za svako društvo

Strane 16-17

Mladen Miljanović govori za Danas o tome zašto umetnik nekad mora da visi sa muzeja i zastarelim modelima delovanja kulturnih institucija

Kič je upozorenje za svako društvo

RAZGOVOR

- Dva rada u kojima sam ja kao umjetnik možda prešao granicu morala i etike su fotoinstalacija „Pokaži rukom gde te boli“ koja prikazuje dnevnik komunikacije između nepokretnog i gluhog ratnog veterana i njegove supruge, a drugi je film „Da li namjeravate da me lažete“ povodom 30 godina umetničke i pedagoške karijere Vese Sovilja, mog profesora, u kojem specijalna jedinica policije upada u kafe i

ja odvija otvaranje izložbe. Performans je nastao 2010, kao deo koncepta izložbe koju čini tri rada. Jedan je performans „Na ivici“ a druga dva rada su, zaista, na ivici morala, pa čak i pristojnosti. Oni su izloženi unutra. To što visim s muzeja ili galerije predstavlja zapravo moje dvoumljenje da li treba da budem na otvaranju izložbe gde su predstavljeni moji radovi koji se bave veoma teškim političkim i socijalnim pitanjima i da ispijam sampašnjak ili možda uopšte ne treba tu ni da

gog, stvarnog svijeta izvan zidova prostora muzeja.

● Da li se fizički pripremate za ovaj performans?

- Imam nekog iskustva u tome. Tri godine sam se bavio indor klajmbingom. Nekad je to manje, nekad više rizično, ponekad postoji nešto za šta čovek može lakše da se drži i stoji, tako da je i u fizičkom smislu ovaj performans uvijek na nekoj granici. Međutim on je iniciran pre svega radovima koji su izloženi s unutrašnje strane zi-

Foto: Kristijan Štampar

hapsi ga na prilično brutalan način - kaže između ostalog Mladen Miljanović u razgovoru za Danas povodom svog učešća na beogradskoj izložbi „Naopake: Kako udomiti kritiku“. Ovdje se predstavio s dva rada „Na ivici“ i „Taksi do muzeja“. Oba izvodi nekoliko godina unazad a pričom o njima da se steći dublji uvid u Miljanovićev opus koji je ovog autora pozicionirao među najuspješnije u regionu.

● U oba rada na ovoj izložbi problematizujete pitanje muzeja. Jedan od njih „Na ivici“ je fotodokumentacija istoimenog performansa u kojem doslovno višite s različitih muzeja i galerija. Zašto ste sebe stavili u ovu rizičnu situaciju i šta je poenta tog čina?

- To je performans koji izvodim uvijek kad se unutar galerije ili muze-

budem. Razrješenje tog šizofrenog pitanja i koncentracije nelagode koju sam povodom toga osjećao je bilo u tome da ja kao umjetnik treba da budem između ta dva prostora, kao između dva svijeta. Jedan je artifičijelni prostor galerije a sa druge strane zida je prostor realnosti u kojoj su usidrene ideje tih radova. Kao umjetnik stojim na toj jednoj rubnoj poziciji, na ivici, koja je u isto vrijeme i spoj ta dva svijeta - institucionalnog i onog dru-

da i ta pozicija umjetnika koji visi je jedna moguća identifikacija ne samo umjetnika nego i kulture u našim društvima. Zato što uvijek imamo osećaj da je to pitanje stalno ne samo na margini nego i da negde, na ivici, da visi...

● Rekli ste da je jedan od vaših moralno upitnih radova film „Da li namjeravate da me lažete“ u kojem je dokumentovano hapšenje vašeg profesora Sovilja koje ste vi organizovali. Da li biste podsetili naše čita-

„Dabogda ti Mladen radio portret“

Mladen Miljanović danas predaje na Akademiji umjetnosti na Univerzitetu u Banjaluci, ali se pre toga tražio u raznim zanimanjima. Pohađao je Skolu za oficire a godinu dana je radio u firmi koja se bavi izradom nadgrobnih spomenika. Ovo iskustvo, prema njegovim rečima, ima veze sa tim što u svojim radovima često koristi kamen a moglo bi se reći i estetiku groblja i smrti kao u ostvarenju „Vrt uživanja“. Kaže da je u selu gde je odrastao i obavljao posao kamenoresca postoji kletva „Dabogda ti Mladen radio portret“

Foto: Dinka Vukobrat

oce zašto ste to učinili i kako je Sovilj reagovao kad ste mu otkrili da vi stojite iza čitave akcije?

- Jeste, sve sam to organizovao a film je bio prikazan na Oktobarskom salonu pre nekoliko godina. U njemu se profesor hapsi, sprovodi na ispitivanje tokom kojeg se, zapravo, kroz nekih dvadesetak pitanja, otkriva njegova biografija kao umjetnika. I na kraju filma shvatimo da čovek uopšte nije kriminalac ili ratni zločinac, iako čitava estetika filma od početka

trenutka kada neko odluči da ide na izložbu. Posetilac zapravo celu vožnju, putovanje od tačke A do tačke B, može da iskoristi kao polje dijaloga sa umjetnikom i da kroz taj razgovor načne rad koji kreira novu realnost. U Beogradu sam u proseku dnevno imao tri do četiri vožnje. Ljudi koje sam prevozio do muzeja su uglavnom bili iz struke - studenti i umetnici, ma da je bilo i onih potpuno van te priče. Zajednički im je bio cilj - da dođu na izložbu, a njihovi najčešći komentari u

muzeja“ da bi se do njega besplatno prevezla dok ih sama izložba nije zanimala. Slično je bilo i u Sarajevu a u Beogradu, iako je sve trajalo mnogo kraće, postignuta je najinteraktivnija razmena. Ljudi su bili zaista prijatni sagovornici što je bilo zahvalno.

● Zašto ste insistirali da taksi vozilo bude Zastava 101, popularni „Kec“?

- Ovaj auto je bio centralni objekat moje izložbe u Beču 2010. godine i tada je zapravo nastala i ideja za performans „Taksi do muzeja“. Kako sam s istim automobilom vozio posetioce izložbe i tamo i u Sarajevu logično mi je bilo da tako bude i u Beogradu. Moram priznati da u tome postoji neka vrsta sličnosti, u toj poziciji Zastave 101 i poziciji muzeja i institucija u našim društvima jer još uvek pokušavamo da djelujemo prema principima starih modela. Zbog toga naglašavam nužnost da se to promjeni, da odemo korak dalje i pokušamo da u današnjem vremenu odgovorimo savremenijim strategijama unutar kulturnog djelovanja.

● Kada ste predstavljali Bosnu i Hercegovinu na Bijenalu u Veneciji, vaš rad „Vrt uživanja“ je sadržao citat Jusufa Hadžifeževića „Od kiča do krvi samo je jedan korak“. Koja je bila njegova funkcija i da li danas, u Banjaluci, gde živite i radite, primećujete istinitost ovog komentara?

- Taj citat je izrečen početkom devedesetih i nažalost je anticipirao sve ono

Foto: Ivan Vukobrat

posljeća na to, već je umjetnik kojem je u tom trenutku bilo 30 godina karijere. A što se tiče reakcije profesora, rekao mi je da je to „odličan brutalni performans“.

● U Beogradu ste izveli performans „Taksi do muzeja“ u kojem ste tri dana besplatno vozili zainteresovane posetioce na izložbu u Muzej grada Beograda. Vaš broj telefona je bio objavljen, a „reklamiral“ ste se i na otvaranju. Kakva su bila vaša iskustva kao medijatora između publike i izložbe?

- Taj rad je zapravo nužnost zato što sama ideja počiva na tome kako izgraditi nove strategije gde se deluje vaninstitucionalno, a u isto vrijeme pozvati institucije kulture. Ovaj performans koristi potencijal dijaloga - od

razgovoru su se ticali toga da su iznenađeni i začuđeni nad činjenicom da je nešto besplatno. Bilo je mnogo zanimljivih razgovora i pitanja koja se tiču ne samo ovog performansa nego čitave izložbe „Naopake: Kako udomiti kritiku“, koju je organizovao Muzej savremene umetnosti u Beogradu. Automobil je postao svojevrsan laboratorij dijaloga izvan samih institucija što i jeste tema izložbe koja se bavi strategijama muzeja.

● Isti performans ste izveli u Beču i u Sarajevu. Da li biste uporedili iskustva?

- Moram da priznam da su znatno drugačija. U Beču je recimo taj performans mnogo više zloupotrijebljen u tom smislu što se MUMOK nalazi centru, pa bi većina zvala „Taksi do

što se dešavalo narednih šest godina. Ja se i u drugim svojim radovima bavim elementima kiča kao upozorenja unutar bilo kojeg društva. Zapravo, onog trenutka kada on postane dominantna paradigma društva na korak smo do konflikta. Što se tiče drugog dela pitanja, rekao bih da je trenutno na snazi mnogo opasniji vid kiča - kao forma dnevnog razmišljanja, a to znači - ne proizvode se nikakve vrijednosti. Pričati o kiču znači pričati o svijesti svakog pojedinca društva, odnosno, da li mi našim djelovanjem u bilo kojoj sferi proizvodimo nove vrijednosti koje podrazumjevaju neku vrstu napretka. Nažalost u javnoj sferi, pre svega u medijima i komunikaciji, ta vrsta progresiva danas sve više izostaje.

Aleksandra Čuk